

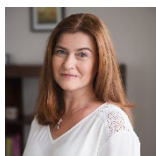

X Konferencja Psychologii Narracyjnej. Poznań, 21-23.11.2025 **„Opowiadając doświadczenie – od narracji do praktyki psychologicznej”**

Wykłady plenarne

Anna Cierpka „Czy opowiesz mi swoją historię? Budowanie mostów między narracją a człowieczeństwem”

Celem wykładu jest przedstawienie możliwości i ograniczeń projektowania badań narracyjnych z udziałem osób wykluczanych społecznie, wraz z refleksją wokół etycznych ram działań badaczy. Coraz częściej badania narracyjne stosowane są tam, gdzie dominujący dyskurs unieważnia lub umniejsza prawa jednostki. Użyteczny staje się paradygmat upodmiotawiający perspektywę własną oraz reprezentujący wiedzę usytuowaną. Zgodnie z tradycją psychologii narracyjnej zasadniczym wyrazem podmiotowego życia osoby jest jej opowieść. Ujawniona, pozwala także zrozumieć otoczeniu, jak osoba doświadcza swojej rzeczywistości, jakie nadaje jej znaczenia. Umożliwia zatem namysł nad strategią i formą oferowanej pomocy. Podejmowanie działań pomocowych, w tym także psychoterapeutycznych tworzonych na podstawie analiz narracyjnych wymaga jednak przyjęcia określonych założeń i świadomości współ-konstruowania znaczeń. Jako ilustracja przyjętej perspektywy omówione zostaną przykłady badań oraz propozycje strategii aplikacyjnych.

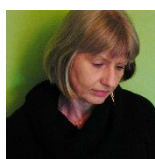
Dr hab. Anna Cierpka - profesor Uniwersytetu Warszawskiego, w pracy naukowej interesuje się rodziną jako środowiskiem rozwoju i wychowania oraz narracyjnym konstruowaniem świata. Autorka wielu tekstów poświęconych psychologii narracyjnej, w tym książki „Tożsamość i narracje w relacjach rodzinnych”. Inicjatorka powstania Laboratorium Metod Jakościowych „QualLab” na Wydziale Psychologii UW.

Elżbieta Dryll „Jakie są teoretyczne korzyści z realizacji badań narracyjnych?”

Rozważania dotyczyć będą generalistów badań narracyjnych. Ich punktem wyjścia jest stwierdzenie (dość oczywiste), że człowiek jest istotą „kulturozależną”. Przywołuje ono na pamięć koncepcję Stefana Szumana opublikowaną w roku 1933, w której podkreśla się pewną dwutorowość rozwoju. Dwiema równoległymi, aczkolwiek przeplatającymi się i wzajem od siebie zależnymi ścieżkami jest rozwój psychobiologiczny i psychohistoryczny. Ten drugi jest bezpośrednio związany z kulturą, którą społeczność wytwarza i w której jest zanurzona. Stwierdzenie to rodzi kolejne pytanie. Jakie jest miejsce nauk społecznych, a szczególnie psychologii w opisanu i coraz lepszym rozumieniu świata. Psychologia zajmuje się obiema ścieżkami rozwoju, ale dla psychologii narracyjnej w sposób szczególny zarezerwowana jest ta psychohistoryczna. Jak twierdził Dilthey, są nauki zmierzające do wyjaśnienia lub rozumienia. W ślad za uznaniem, że przy tak zmiennym przedmiocie możemy go tylko rozumieć, idzie pytanie o nomotetyczny bądź idiograficzny charakter

wniosków. Czy i do jakiego stopnia badania narracyjne dostarczają informacji incydentalnych? Analizowane przez nas fenomeny często rzeczywiście mają charakter jednorazowy czy wyjątkowy, ale na ogół zajmujemy się opisywaniem tego, co powszechne: jak określone osoby doświadczają jakiegoś zjawiska. Czy to nie za mało? Rozwiązanie może tkwić w podejmowaniu zadania poszukiwania ponad-kulturowych reguł odnoszących się do funkcjonowania czasowych co do treści narracji osobistych. Mamy już opanowany warsztat metodologiczny analizy tekstów. Należałoby teraz rozszerzyć spojrzenie uwzględniając różne konteksty, w których teksty powstają, żyją, są ujawniane i stosowane w różnych celach. To ogromne pole penetracji, wymaga bardzo przemyślanego doboru pytań odnoszących się do szeroko rozumianego kontekstu oraz porównań międzykulturowych (nie chodzi o „porównania międzynarodowe” we współczesności, albo interpretacje w duchu modelu Hafstede).

Prof. dr hab. Elżbieta Dryll - Psycholog, badacz, nauczyciel akademicki. Zajmuje się przede wszystkim psychologią wychowawczą, z elementami rozwojowymi w całym biegu życia (dzieciństwo okresu przedszkolnego, środkowa dorosłość, starość) i relacjami w rodzinach (para, rodzicielstwo, wnukowie-dziadkowie). Z upodobaniem stosuje paradygmat badań jakościowych, narracyjnych, a także metody mieszane, zwracając szczególną uwagę na formalne aspekty opowieści osobistej. Wnioski z tych badań, choć na ogół nie mają bezpośredniej wartości aplikacyjnej, są przydatne w pracy psychokorekcyjnej i terapeutycznej adresowanej do rodziców, młodzieży czy seniorów.

Kate de Medeiros “Narrative approaches to understanding later life: An overview of research and methods”

Wykład wygłoszony będzie w jęz. angielskim

The lecture offers an overview of narrative approaches to understanding later life, situating narrative as both a methodological tool and an epistemological framework within gerontological research. It begins by addressing the definitional ambiguity surrounding "narrative", distinguishing it from related concepts such as discourse and outlining six distinct uses of narrative in aging studies. Particular attention is given to personal narratives and life stories as interpretive acts shaped by emplotment, cultural norms, and social context. The presentation examines narrative structure through the lens of big and small stories, highlighting the importance of plot in organizing life experiences. Three analytic approaches – structural, plot-based, and thematic – are discussed in relation to empirical data. Ethical considerations, including narrative authority, representation, and the role of the researcher in shaping meaning, are explored in depth. Ultimately, the lecture presents practical steps for untangling the complexity, multiplicity, and meaning-making processes expressed through later-life narratives.

PL: Wystąpienie oferuje przegląd podejść narracyjnych do rozumienia późnych faz życia ludzkiego, sytuując narrację zarówno w roli narzędzia metodologicznego, jak i ramy epistemologicznej w badaniach gerontologicznych. Omówiona zostanie niejednoznaczność definicyjna pojęcia „narracji”, z odróżnieniem jej od pokrewnych koncepcji, takich jak dyskurs, oraz wskazaniem na sześć odmiennych zastosowań narracji w badaniach nad starzeniem się. Szczególna uwaga poświęcona zostanie narracjom osobistym i historiom życia jako aktom interpretacyjnym kształtowanym przez fabułę, normy kulturowe oraz

kontekst społeczny. Zaprezentowana zostanie analiza struktury narracji dokonana przez pryzmat zarówno tzw. „wielkich”, jak i „małych” opowieści, z podkreśleniem znaczenia fabuły w organizowaniu doświadczeń życiowych jednostki. W odniesieniu do danych empirycznych scharakteryzowane zostaną trzy podejścia analityczne – strukturalne, fabularne i tematyczne. Szczegółowo przyjrzymy się też kwestiom etycznym, takim jak autorytet narracyjny, reprezentacja oraz rola badacza w kształtowaniu znaczeń. Zaproponowane zostaną rozwiązania praktyczne pozwalające rozwikłać złożoność, wielość i procesy nadawania sensu wyrażane poprzez narracje późnego życia.

Kate de Medeiros, PhD, jest gerontologką społeczną i niezależną badaczką specjalizującą się w badaniach narracyjnych. Jest autorką lub współautorką ponad 80 artykułów naukowych i rozdziałów książkowych dotyczących późnego życia. Współautorka trzech książek oraz współredaktorka dwóch tomów zbiorowych (patrz następna sekcja). Pełni funkcję redaktorki czasopisma open access Narrative Works, zastępczyni redaktora w Journals of Gerontology: Social Sciences, była także zastępczyni redaktora (dziedzina humanistyki) w czasopiśmie The Gerontologist oraz redaktorką serii Bloomsbury Studies in Humanities and Ageing. Jest również członkinią kilku rad redakcyjnych. Obecnie pełni funkcję głównej redaktorki przygotowywanego tomu zbiorowego *Storied Complexities of Later Life: Narrative Gerontology Comes of Age*, Oxford University Press.

Piotr Oleś „Od systemu znaczeń osobistych po narracje tożsamościowe”

Przedmiotem wykładu będzie przegląd ważniejszych rezultatów z badań narracyjnych prowadzonych do lat 80. XX wieku po lata 20. XXI wieku. Zaproponowana przez H. Hermansa i E. Hermans-Jansen metoda konfrontacji z sobą powala na wydobycie z historii życia subiektywnie ważnych jednostek znaczeniowych, co zmierza do porządkowania i strukturyzowania doświadczeń. Ich analiza dokonuje się na podstawie klimatu afektywnego a nie samego znaczenia użytych słów i zwrotów. W ten sposób analizowaliśmy kilka rozmaitych zjawisk, np.: znaczenia osobiste 6 grup wartości wg Allporta, znaczenia osobistej przeszłości, teraźniejszości i przyszłości osób w kryzysie połowy życia, historie osobiste inspirowane pięknem obrazów malarskich, czy doświadczenie żałoby po śmierci Jana Pawła II. Z kolei na podstawie analizy treści autonarracji na temat wielkiej zmiany życiowej udało się ustalić kryteria syndromu Gauguina. Refleksja nad osiągniętymi rezultatami pozwoliła uzupełnić listę motywów, które skłaniają ludzi do tworzenia autonarracji (Baumeister i Newman). Pełny sens autonarracji tożsamościowych ujawnia się przy zmianie perspektywy narracyjnej (np. obserwator) lub temporalnej (np. na przyszłościową) oraz w dialogu między głosami naszego ja istotnymi dla tożsamości (np. ja-aktywna/zaangażowana vs ja-bojaźliwa/bierna). Najnowsze badania dotyczą konstruowania dialogowej tożsamości przy pomocy metody kołowej.

Prof. dr hab. Piotr Oleś - Profesor nauk humanistycznych, specjalizuje się w psychologii osobowości. Do września 2025 profesor w KUL, od października 2025 - Uniwersytet SWPS, Wydział Psychologii w Krakowie. Jego zainteresowania naukowe skupiają się w głównej mierze na tematyce przemian, rozwoju i procesów wartościowania u człowieka dorosłego. Oprócz tego zajmuje się teoretycznymi modelami osobowości i wpływem filozoficznych inspiracji na rozwój psychologii osobowości. Bada ciągłość, strukturę, możliwy dialogowy charakter oraz zmiany

systemu ja – również w kontekście dobrostanu i optymalnych warunków życia. Międzynarodowy konsultant w zakresie badawczo-terapeutycznego podejścia Konfrontacja z sobą (*self-confrontation*). Był redaktorem naczelnym „Roczników Psychologicznych” i przewodniczącym Komitetu Psychologii Polskiej Akademii Nauk. Od sierpnia 2025 r. zasiada w Radzie Naukowej Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Autor i współautor licznych publikacji naukowych dotyczących psychologii osobowości, w tym monografii „Psychologia człowieka dorosłego. Ciągłość – zmiana – integracja” (2011), „Dialog z samym sobą” (2011), „Psychologia przełomu połowy życia (2013) czy podręcznika „Wprowadzenie do psychologii osobowości” (2009).

Małgorzata M. Puchalska-Wasył „Narracja – polifonia narracyjna – dialogowość: Czego dowiadujemy się, prowadząc badania na styku tych zjawisk?”

Teoria wartościowania i teoria dialogowego Ja Huberta Hermansa to teorie odrębne, a jednak wyraźnie ze sobą powiązane. Patrząc na nie jak na elementy komplementarnego systemu wyjaśniającego rzeczywistość, można lepiej zrozumieć jak wiążą się ze sobą pojęcia narracji, polifonii narracyjnej i dialogowości wewnętrznej – co łączy te zjawiska a co je różni. Teoretyczne określenie podobieństw i różnic między nimi zachęca z kolei do empirycznej eksploracji tych zjawisk. Korzystanie z instrumentarium oferowanego przez Hermansa (podejście idiotetyczne) i dostosowanie go do wymogów badanych zjawisk pozwoliło na poszerzenie teorii dialogowego Ja. Wśród najważniejszych wyników badań, stanowiących wkład do teorii, na wykładzie omówione zostaną: (1) typy wewnętrznych rozmówców; (2) podstawowe formy dialogowości; (3) główne funkcje dialogów wewnętrznych; (4) rodzaje dialogów ze względu na ich treść; (5) dialogi integracyjne i konfrontacyjne i ich predyktory językowe; (6) mechanizmy potencjalnie wyjaśniające integrację punktów widzenia w dialogach wewnętrznych; oraz (7) powiązania dialogów wewnętrznych z mądrością, radzeniem sobie i dobrostanem.

Dr hab. Małgorzata M. Puchalska-Wasył jest psychologiem, profesorem w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Jej zainteresowania badawcze dotyczą wewnętrznej aktywności dialogowej i self-talk, ich osobowościowych uwarunkowań i funkcji oraz związku z różnymi zjawiskami, takimi jak mądrość, kształtowanie tożsamości, kreatywność, modlitwa, a także gry cyfrowe, czy ostatnio - ból. Jej książka „Nasze wewnętrzne dialogi. O dialogowości jako sposobie funkcjonowania człowieka” została nagrodzona przez Fundację na rzecz Nauki Polskiej. Jest autorką wielu artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach z listy Journal Citation Reports oraz współautorką i współredaktorką kilku książek m.in. „Polifonia osobowości”, „O osobowości praktycznie wszystko”, „Dialog z samym sobą”, „Dialogical Self: Inspirations, considerations, and research”. Jest również członkiem rady redakcyjnej Journal of Constructivist Psychology.

**Urszula Tokarska „Uniwersalna i lokalna polityka ‘narracyjnej troski’.
Perspektywa narracyjna we współczesnej praktyce psychologicznej”**

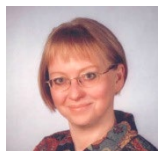
Celem wykładu jest wprowadzenie w zagadnienie możliwości i ograniczeń związanych z profesjonalną aplikacją wiedzy narracyjnej uwzględniającą współczesne (alinearne, ludyczne i performatywne) strategie „opowiadania” Siebie i Świata. Zachowując świadomość, potencjalnie twórczego, napięcia między siłą nieuniknionych przemian, a nostalgią za klasyczną narracją zapewniającą poczucie ciągłości, spójności oraz sensu indywidualnych i zbiorowych doświadczeń, będziemy rozważać następujące zagadnienia:

I. ARYSTOTELES NA EMERYTURZE... Czy w dzisiejszych czasach jeszcze można wychowywać, edukować, wspomagać rozwój, leczyć – na wszystkich etapach drogi życia człowieka – wykorzystując kształtującą i wzmacniającą moc klasycznych wzorców narracyjnych?

II. NARRATOR NA DRABINIE... Jak umiejętnie łączyć tradycyjne wzorce narracyjne z ponowoczesnymi formami autoekspresji bazującymi na dynamicznych strukturach hipertekstowych w sposób przeciwdziałający utracie sensu i zagubieniu się w chaosie idei i znaczeń?

III. PO NITCE DO... KŁĄCZA. Jakie formy nadawać, przeznaczonym dla zróżnicowanych odbiorców, narracyjnie zorientowanym profesjonalnym działaniom praktycznym? Jak motywować do bezpośredniego uczestnictwa, a także do systemowego wspierania narracyjnych inicjatyw?

Podczas wykładu zaprezentowane zostaną przykłady konkretnych rozwiązań metodycznych (narzędzi/ technik/ strategii) wspierających narracyjne funkcje ludzkiego umysłu funkcjonującego w warunkach współczesności, modele optymalizacji procesu narracyjnej cyrkulacji znaczeń i wybrane formy realizacji (rodzaje warsztatów i treningów).

Dr Urszula Tokarska – Absolwentka Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr nauk humanistycznych w dziedzinie psychologii, (świeżo) emerytowany nauczyciel akademicki współpracujący z AWSB i SWPS w Katowicach. Autorka i realizatorka przeznaczonych dla przedstawicieli zróżnicowanych grup wiekowych i problemowych warsztatów oraz treningów w zakresie wspomagania rozwoju człowieka w biegu życia. Wykorzystuje w nich podejście narracyjne, w tym autorską metodę z zakresu egzystencjalnie zorientowanego story-tellingu: „TEXISTENCE. Narracyjna GRA (auto)BIOGRAFICZNA” oraz koncepcję archetypowych scenariuszy życia. Autorka kilkudziesięciu publikacji naukowych, brała czynny udział w licznych konferencjach krajowych i międzynarodowych, uczyła studentów na uniwersytetach europejskich. Współrealizatorka projektów badawczych „Listy do Anoreksji”, „List do Wnuka” oraz „Dzienniki Czasu Pandemii”. Ostatnio pracowała w ramach struktur ONZ wspierając seniorów imigrantów w procesie sensotwórczej rekonstrukcji opowieści o życiu.

